

5. *Даль В. И.* Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. – 2-е изд. – Изд. М. О. Вольфа, 1882 (факсимильное изд.). – Т. 4. – 683 с.
6. *Іларіон, митрополит.* Дохристиянські вірування українського народу: Іст.-реліг. моногр. / Іларіон, митрополит. – 2-ге вид. – К. : АТ “Обереги”, 1994. – 424 с.
7. *Килимник Степан*, проф. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : [у 3 кн., 6 т.]. – Факс. вид. – К. : АТ “Обереги”, 1994. – Кн. II, Т. 3: (Весняний цикл); Т. 4: (Літній цикл). – 528 с.
8. *Кондратьева Т. Н.* Метаморфозы собственного имени. – Казань : Изд-во Казанск. ун-та, 1983. – 109 с.
9. *Нечуй-Левицький І.* Світогляд українського народу / Ескіз української міфології. – Видання друге. – К. : АТ “Обереги”, 1993. – 88 с. – Репринтне видання 1876 р.
10. *Скуратівський В. Т.* Святвечір : у 2 кн. – К. : Вироб.-комерц. фірма “Перлина”, 1994. – (Укр. пізнав. б-ка “Земляни”. Сер.”Українці”). – Кн. 2. – 192 с.
11. Українські замовляння / упорядник М. Н. Москаленко. – Київ : Дніпро, 1993. – 305 с.
12. *Фасмер М.* Этимологический словарь русского языка : в четырех томах. – Издание второе, стереотипное. – М. : Прогресс, 1986–1987. – Т. 3. – 831 с.

Бочарова И. В. Народные названия религиозных праздников летнего цикла.

Статья посвящена выяснению основ номинации и причин возникновения парадигмы народных названий религиозных праздников.

Ключевые слова: лексическая подсистема, геортоним, парадигма, коннотация.

Bocharova I. V. The folk religious holidays' appellations of summer circle.

The article deals with the establishment of bases of nomination and reasons for appearing of paradigm of the folk religious holidays' appellation.

Keywords: lexical subsystem, heortonym, paradigm, connotation.

Бражник Н. В.

Національний університет “Києво-Могилянська академія”

КОНСТРУКТИВНИЙ ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ В АНГЛОМОВНИХ І УКРАЇНОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-БЛОГАХ

Стаття досліджує кількісний розподіл типів складних речень в інтернет-блогах, що написані англійською та українською мовами. Проводиться зіставний аналіз існуючих конструктивних типологій складних речень; особлива увага приділяється проблемі класифікації англійських речень з безособовими формами дієслова та їх українських семантичних відповідників.

Ключові слова: конструктивно-зіставний аналіз, складні речення, безособові форми дієслова, інтернет-блоги.

Якщо виокремити в інтернет-дискусії мінімальні самодостатні мовленнєві одиниці, переважна більшість з них являтиме собою ускладнені мовленнєві акти, або, термінами традиційної граматики, складні речення. Отже, важливе місце у дослідженні інтернет-дискурсу, зокрема, мови блогів, посідає конструктивний зіставний аналіз ускладнених мовленнєвих актів. З метою здійснення такого аналізу, ми оглянемо і порівняємо існуючі класифікації мовленнєвих актів і речень, але спочатку прояснимо ключові терміни.

Мовленнєвий акт (МА) є мінімальною одиницею мовленнєвої діяльності, що відображає усі суттєві властивості цієї діяльності, її внутрішні та зовнішні зв'язки і

динаміку [1, с. 7]. За об'ємом і структурою, МА відповідає реченню; проте МА відрізняється від речення включеністю в контекст спілкування, обов'язковою наявністю адресанта і адресата, а також потенціалом принципово різних тлумачень, залежно від комунікативної ситуації.

Аналізуючи функціональний склад МА, Дж. Сьорль – один з перших розробників концепції МА – виділив у ньому три субакти [2, с. 151, 156]:

- власне, вимовляння висловлювання;
- пропозиційний акт (пропозиція – семантичний інваріант висловлювання, що характеризується референцією і предикацією);
- ілокутивний акт – комунікативно-прагматичний компонент, що реалізує наміри мовця.

Поставивши перед собою завдання класифікації ускладнених МА, ми спиралися на ключове поняття *предикації* для зручності пов'язання теорії МА з традиційними граматиками, в яких надається докладний опис структури речень-висловлювань. Предикація є “актом поєднання незалежних предметів думки, що виражені самостійними словами (зазвичай, предикатом і його актантами), з метою відобразити стан справ, подію, ситуацію дійсності; це акт створення пропозиції” [3, с. 393]. Як бачимо з вищенаведеної концепції Дж. Сьорля, пропозиція (створена шляхом предикації) є основним семантичним компонентом МА. З іншого боку, у традиційній граматиці предикативність здавна вважається ключовим атрибутом речення. Зокрема, Г. Почепцов називає предикативність “одною з важливих, а структурно, можливо, найважливішою ознакою речення” [4, с. 165], розуміючи під нею співвіднесення ситуації з дійсністю, що актуалізується за допомогою категорій модальності і часу.

З цих міркувань, до теоретичної бази нашого дослідження були долучені як класифікації в руслі теорії мовленнєвих актів, так і традиційні граматичні класифікації складних речень. Саме предикація стала тою “віссю”, на якій тримаються спроби класифікації і речень, і МА.

Розглядаючи блоги як різновид інтернет-дискурсу, бачимо, що простих МА відносно небагато (за приблизною оцінкою, 30%), тоді як більша частина дискурсу утворена ускладненими МА, що структурно відповідають складним реченням. Суттєво вища частотність вжитку складних речень порівняно з простими взагалі притаманна письмовому мовленню, де автор має час і можливість для саморедагування і залучає різноманітні синтаксичні засоби задля компактності і логічної організації висловлювання.

Як вже згадувалося, кожне просте речення характеризується предикативністю, причому *монопредикативністю* – має один предикативний центр, що складається зазвичай з підмета і присудка. Чи є предикативний центр у складному реченні? Чи можна говорити, що предикативність є центральною ознакою і складного речення? Предикативність, безумовно, в ньому присутня, але вона не є спільною і єдиною для всього речення. В такому разі йдеться про *поліпредикативність* – наявність двох або більше предикативних центрів синтаксичних конструкцій, що входять до складного речення [4, с. 232].

Всі прості речення – монопредикативні, всі складні – поліпредикативні; в цьому полягає головна відмінність між ними. Тим не менше, не завжди можна однозначно провести межу між простим і складним реченням. Певно, найсуттєвіша проблема

поділу, в рамках саме *зіставного* дослідження, стосується англійських речень з безособовими формами дієслова (verbals, or non-finite forms of the verb), а також бездієслівними конструкціями:

a) речення з дієприслівниковими і дієприкметниковими зворотами (participial clauses): *Having passed the exams, I happily spent time on the beach.*

b) речення з бездієслівними конструкціями (verbless clauses): *Although productive, the discussion took too much time.*

Вітчизняна граматики [5, с. 84-85], в тому числі граматики англійської мови вітчизняних і російських авторів [4, с. 235; 6, с. 306] вважає подібні конструкції ускладненнями простих речень, що посідають в них місце обставини (adverbial phrase). Однак англомовні граматисти, зокрема, Р. Квірк, С. Грінбаум, Дж. Ліч і Дж. Свартвік [7, с. 992], називають подібні конструкції різновидами предикативних структур (clauses) – бездієслівними (verbless, приклад *b* вище) і безособовими (non-finite, поділяються на infinitival і participial, приклад *a*) clauses. Відповідно, речення, що містять такі структури, потрапляють в категорію складних (а саме, складнопідрядних).

Цікаво, що обидві сторони цієї лінгвістичної суперечки оперують одним аргументом – можливістю співвіднести безособові і бездієслівні структури з відповідними дієслівними (наприклад: *Having passed the exams, I happily spent time on the beach = After I had passed the exams, I happily spent time on the beach*); проте висновки роблять протилежні. Г. Почепцов [4, с. 236] вважає подібні граматичні трансформації “додумуванням відсутнього” – небезпечним шляхом, що може призвести до опрощення складних мовних явищ. Водночас Р. Квірк вважає цей шлях правомірним: “Ми визнаємо безособові і бездієслівні конструкції повноцінними реченнями в складі складносурядних речень, оскільки можемо, проаналізувавши їхню внутрішню структуру, виявити в ній ті ж функціональні елементи, що і в особових конструкціях” [7, с. 992].

В підкріплення своєї позиції, автор надає таблицю, що ілюструє можливість повного заповнення безособовими конструкціями структурної парадигми простого речення:

SV	I expect them to come.
SVO	They wanted us to learn economics.
SVC	Joe supposed the stranger to be friendly.
SVA	It's great for everybody to be here.
SVOO	It's best for you to give him a call.
SVOC	Paul prefers me to make the difference clear.
SVOA	He got her to put the car in the garage [7, с. 994]

Отже, хоча основна класифікація речень як простих (simple), складносурядних (compound) і складнопідрядних (complex) збігається майже у всіх визнаних працях з граматики української і англійської мов (з незначними відмінностями в термінології і підвидах складних речень), принципи віднесення речень до тої чи іншої категорії не є однозначними.

В цілях даної роботи і класифікації складних речень, ми керувались підходом Р. Квірка, відносячи речення з безособовими конструкціями до складнопідрядних. Цей

підхід був обраний навіть не з позицій внутрішньомовної логіки (хоча й видається логічним), а саме з позицій зіставного аналізу. Річ у тім, що англійським реченням з безособовими конструкціями в переважній більшості відповідають українські складнопідрядні речення [8, с. 252-291]. (Згідно таблиці: *Я очікую, що вони прийдуть. Вони хотіли, щоб ми вивчили економіку.* і т.д.)

Звісно, є різні варіанти адекватного перекладу безособових предикативних конструкцій. Наприклад, в останньому речення з наведеної таблиці (*Він змусив/попросив її поставити машину в гараж*) – згідно традиційної граматики української мови, “поставити машину” є інфінітивним додатком [5, с. 76]. Звичайно, те саме речення можна було б перекласти і як складнопідрядне: *Він попросив, щоб вона поставила машину в гараж.*

В окремих випадках можливе також використання дієприслівникового (*Використавши весь папір, я почав писати на полях газет*) або дієприкметникового звороту (*Розчулений до сліз, він дочитав статтю*). Проте, по-перше, частотність таких речень значно менша; по-друге, українська мова мало послуговується активними дієприкметниками теперішнього часу, особливо в постпозиції, і тому знову ж таки скеровує авторів чи перекладачів до вжитку складнопідрядних речень.

Отже, переважна більшість українських речень, співставних з англійськими складнопідрядними, що містять безособові предикативні конструкції (non-finite clauses), також є складнопідрядними; проте певна частина підпадає під категорію простих речень, ускладнених зворотами, прикладками, тощо. Відповідно, наразі вони зникають з поля нашого аналізу (водночас, дозволяючи висунути гіпотезу про відносно більшу частотність простих речень в українській мові порівняно з англійською).

Нижченаведена таблиця представляє кількісні результати нашого дослідження. Було проаналізовано 300 англомовних і 300 україномовних зразків – цитат з інтернет-блогів на рівні складного мовленнєвого акту. В таблиці наводяться приклади складних речень кожного типу і зазначається відсоткова частка речень даного типу серед досліджених зразків.

Таблиця 1

Типи складних речень у блогах

		в англомовних блогах	в україномовних блогах
1.	Складносурядні речення (<i>compound sentences</i>)	11% <i>I exaggerate but still, that's no excuse to miss it [having a cookie].</i> (http://smittenkitchen.com/blog/2013/01/intensely-chocolate-sables)	15% <i>Сиджу я, коротаю вечір, весь занурений у похмурі думки (я, не вечір), а тут і музика під настрій.</i> (http://boogie.tumblr.com/post/35293226359)
2.	Складно-підрядні речення (<i>complex sentences</i>)	89% <i>That I could grow accustomed to its [the feeling's] presence seemed impossible at the time.</i> (http://rachelheldevans.com/blog/scandal-evangelical-heart)	85% <i>Сайти з рейтингами Вебометрікс нарешті набули людської подоби та зручності навігації, тому більше немає сенсу самотужки їх укладати.</i> (http://panbibliotekar.blogspot.com/2013/01/blog-post_18.html)

		в англомовних блогах	в україномовних блогах
3.	Речення з безособовими або бездієслівними предикативними конструкціями (<i>non-finite clauses</i>), входять до № 2	15% <i>I study people shuffling by at a busy store.</i> (http://michaelhyatt.com/lessons-from-the-ordinary.html)	-
4.	Речення з поєднанням сурядного і підрядного зв'язку, входять до № 1, 2	9% <i>It may seem like silly to write them down if you think you already know what they are, but getting them onto paper will help you connect the dots and see if there are some common themes connecting them.</i> (http://lifehacker.com/5975951/write-down-the-things-that-drain-you-to-identify-patterns-you-can-easily-fix?tag=creativity)	12% <i>Готувати я не буду практично нічого, і, коли я кажу нічого, я це й маю на увазі, не треба хитро хитати головою.</i> (http://lana-svitankova.livejournal.com/600770.html)
	- <i>compound-complex</i> - <i>complex-compound</i>	7,8% 1,2%	10,4% 1,6%

Висновки

Прості речення, за приблизною оцінкою, становлять у блогах близько 30% від усіх речень. В письмовому мовленні складні речення практично завжди складають більшість. Проте їхня частка в значній мірі залежить від індивідуального стилю автора і коливається приблизно між 10 і 40 відсотками.

Складнопідрядних речень значно більше, ніж складносурядних. Часто, особливо в *персональних блогах*, конструкція з вторинною предикацією в межах МА є експліцитним вираженням ілокутивного аспекту МА: *я вважаю, я вірю, я уявляю, я почуваюсь так, ніби, і т.д.* Тобто, мовець співвідносить з дійсністю пропозицію, що міститься в підрядній частині речення.

Щодо речень із змішаним зв'язком, і Г. Почепцов [4, с. 234], і Р. Квірк [7, с. 987-988] класифікують їх згідно типу зв'язку першого рангу, тобто не виділяють окремо *compound-complex* і *complex-compound*. Проте можна зауважити, що набагато більше речень першого підвиду, де головним зв'язком є сурядний, причому дві третини складносурядних речень (з досліджених, 7,8% з 11%) додатково ускладнені підрядними частинами. Можливо, це частково пояснюється тим, що зазвичай мовець висловлює свою оцінку щодо одної пропозиції, а не двох чи більше одночасно.

Хоча дані стосовно англомовних і україномовних сайтів подібні, деяка різниця, ймовірно, пояснюється саме "випадінням" з україномовної частини дослідження тих речень, що в українській мові класифікуються як прості.

Результати дослідження можуть бути використані для подальших досліджень з зіставної типології складних речень в українській та англійській мові і для структурного опису інтернет-дискурсу, а саме, мови блогів.

Література:

1. *Карабан В. И.* Сложные речевые единицы. – К.: Издательство при Киевском государственном университете издательского объединения "Выща школа", 1989. – 132 с.
2. *Серль Дж. Р.* Что такое речевой акт? // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1986. – Вып. 17. Теория речевых актов. – С. 151-169.

3. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
4. *Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г.* Теоретическая грамматика современного английского языка. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с.
5. *Кулик Б. М.* Курс сучасної української літературної мови. Частина II. Синтаксис. – К. : Радянська школа, 1961. – 287 с.
6. *Каушанская В. Л.* Грамматика английского языка / В. Л. Каушанская, Р. Л. Ковнер, О. Н. Кожевникова, Е. В. Прокофьева и др. – 5-е изд. – М. : Айрис-пресс, 2008. – 384 с.
7. *Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J.* A Comprehensive Grammar of the English Language. – London and New York : Longman, 1985. – 1779 p.
8. *Корунець І. В.* Теорія і практика перекладу. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 448 с.

Бражник Н. В. Конструктивный сравнительный анализ сложных предложений в англоязычных и украиноязычных интернет-блогах.

Статья исследует количественное распределение типов сложных предложений в интернет-блогах, написанных на английском и украинском языках. Проводится сопоставительный анализ существующих конструктивных типологий сложных предложений; особое внимание уделяется проблеме классификации английских предложений с безличными формами глагола и их украинских семантических аналогов.

Ключевые слова: конструктивно-сопоставительный анализ, сложные предложения, безличные формы глагола, интернет-блоги.

Brazhnyk N. V. Constructive comparative analysis of multiple sentences in the English language and Ukrainian language weblogs.

The article researches the quantitative distribution of the types of multiple sentences in weblogs written in English and Ukrainian. It draws a comparison between the existing constructive typologies of multiple sentences; a special emphasis falls on the problem of classification of English sentences with non-finite verb forms and their Ukrainian counterparts.

Keywords: constructive analysis, comparative analysis, multiple sentences, non-finite verb forms, weblogs.

Бундюк О. В.
Донбаський державний педагогічний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПАРАДИГМАТИКИ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

Стаття присвячена аналізу вживання поняття парадигма простого речення в лінгвістичних працях учених ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Ключові слова: парадигма, внутрішньомодельні перетворення, міжмодельні трансформації, актуалізаційна парадигма, дериваційна парадигма, синтаксичне поле.

Поняття синтагматичних та парадигматичних відношень серед лінгвістичних одиниць давно увійшло до наукового вжитку. Згідно з О. О. Реформатським, “парадигматичні відношення є прямим наслідком системності мови, синтагматичні ж відношення пов’язані з лінійністю мовлення...” [9, с. 250]. Мовні одиниці, які закономірно замінюють одна одну, утворюють парадигму. Парадигматичні відношення для одиниць різних рівнів мови визначаються по-різному, можуть мати як широке, так і вузьке значення, відповідно і цей термін набуває різного змісту. Причому, чим вищий ранг аналізованої одиниці, тим важче дається її визначення.